3ی ئاب خاڵی وەچەرخان … عەلی مەحمود محەمەد

زیاتر لە 1200 ساڵە ئێزیدییەکان لەسەر ئەم خاکە جینۆساید دەکرێن, هەموو ئەو تاوانانەی داعش ئەمرۆ ئەنجامی داوە, بە درێژایی ئەو مێژووە , سەدان جار لە دوبارە بونەوەی بەردەوامدا بووە , لە ماوەی دوانزە سەدەی رابردوودا بەردەوام تاڵان کراون و کچان و ژنانیان کراوە بە کەنیزەك و لە بازاڕی گەرمی کۆیلەی شارەکان فرۆشراون,لەوانەیە زۆرێك لە ئێمە دایە گەورەکانی لەوان بن, پیاوان و مناڵانیشیان کراون بە کۆیلە و لە زۆربەی جارەکانیش بۆ خۆ رزگارکردن بە زۆر ئاینیان پێ گۆڕدراوە , لەو 72 فەرمانەی پێشوو وەك ئاماژەی پێ دەدەین , پیاوانی موسڵمانی کورد لە ژێر پەرچەمی ئایندا بەشداریان لە کۆی تاوانەکاندا کردووە , هەندەك جاریش خۆیان سەرکردایەتی فەرمانەکانیان کردووەو لە مێژووشدا هەندێکیان بە پاڵەوانی ئەفسوناوی نەتەوە هەژمار کراون , وەلێ لە دوا فەرماندا, فەرمانی رۆژی یەك شەمە رەشەی 3ی ئۆگستسی ساڵی 2014 ەدا, کە پیاوانی ئیسلامی توندڕەوی عەرەبی سونە مەزهەب پێی هەڵسان لە ژێر ناوی داعش, ئیتر پیاوانی کورد نەك بەشێك نین لە پرۆسەکە و ئەکتەری چالاك نین لە تاوانەکە , بگرە بە هەڵمەتی هەموو ئێزیدین قۆناغێکی نوێ دێتە پێشەوە , ئەویش بە پێچەوانەی فەرمانەکانی پێشوو , لێرەدا پیاوانی کورد نەك بەشداری تاوانەکە ناکەن , بەڵکە دەستە بژێرێك لەوان دەڵێن هەموو ئێزیدن و زۆربەش شانازی بە نادیە مورادەکەیانوە دەکەن , ئەو یەك شەمە رەشەی لە تاوانەکانی داعشدا , بە بەردەم راگەیاندنەکانەوە چەندە رەشترە بێت , دوا فەرمان دەبێتە دوا کۆمەڵکوژی ئێزیدییەکان و کۆی تاوانەکانی پێشوو , لە ئاوێنەی یاداوەریدا زیندو دەکاتەوە , دەیانکات بە بەشێکی بێزلێکراو لە خۆی, مێژوو لێرەدا پێچەوانە دەبێتەوە , 3ی ئاب لە تاوانەوە دەگۆرێت بۆ دادگای مێژووی تاوانە هاوچەشنەکانی رابردوو.

بەهۆی زیاتر لە 80 ساڵ بزاوتی رۆشنبیری و سیاسی لە کوردستاندا, کۆمەڵگا یەکی بەرهه□م هێنا, تاوانەکانی 72 فەرمانی غەزای دژ بە ئێزیدییەکان رەت کردەوە, لێرەدا هەست بە گۆڕانکارییەکی هێمنا نە دەکەین لە عەقڵی تاکی کورددا, هەرچەندە بەشێکیشی لە ژێر کاریگەری ئیسلامی سیاسیدان, کەم تا زۆر هاوسۆزن لە ناو□□کدا لە گەڵ داعش, کەمایەتییەکی زۆر بچوکی چەند سەت کەسی نەبێت , بە ئاشکرا ئەوی دی

هەموو رەتی تاوانەكەیان كردەوە , ئیتر ئێزیدی□كان مر□قی پێش یەك شەمەی رەش نین , ئیتر چوارشەمەی 2016-8-3 , هەموو بە بێدەنگ چركەیەك رادەوەستن و رێز لە قوربانیان دەگرن , ئیتر هەموو 3-8ی ساڵێك نەفرەت لە هەموو فەرمانەكان دەكەینەوە, بە رێزگرتن لە قوربانیان رەتی مێژووە رەشەكانی هاوشێوەش دەكەینەوە , هەر بەوەندەشەوە نا بگرە بڕۆین بەرەو دادگاییكردنی مێژوویانەی ئەوانەی لە 12 سەدەی رابردوودا بەشدار بوونە لە تاوانە هاوچەشنەكانی یەك شەمە رەشەكە,چوارشەمەی 2016-8-3 , ئەم رەتكردنەوەیە گەیشتە پۆپەی خۆی ,بووە بەشێك لە یاداوەری گەلێك , بووە دابع□ان لە گەڵ مێژووی 1200 ساڵەی رابردوو و هەر 72 فەرمانەكەی پێشو تر.

لە فتوكانی ئەحمەدی كوڕی حەنبەل (780-855 م) ەوە , تا فتواكانی لەیسی سەمەرقەندی و مەسعودی و ئەبو سعودی عەمادی بەم هەموو پلەو پایە ئاینییەوە ("خگیب المفسرين" شيخ الإسلام, مفتی القسگنگینیە,) كە ئێزیدییەكانی بە لە كافر كافرتر ناو زەد كرد, فتوای كوشتنی پیاوان و بە كەنیزەك كردنی ژنانیانی دەردەكرد, هەموو ئەوانەی بە فتواو فەرمان بەشداری جینۆسایدی ئێزیدیەكانیان لە مێژوودا كرد,جارێكی دیكە لەبەردەم ئاوێنەی تاوانەكانی داعش خرانەوە ناو قەفەسی دادگای مێژوو, ئیتر لێرەوە عەمادی شێخ الئیسلامی ئومەیەك نیە لای ئێمە, بەڵكە فتوا دەری تاوانێكی مێژوویی بەردەوامە بۆ زیاتر لە دوو سەدە , سەدان فەرمان لە بەر رۆشنایی فتواكەیدا دەردە چێت و پێكهاتەیەك هەوڵی سڕینەوەی دەدرێت ,ئەوەی ئێستا داعش دەیكات , عەمادی درێژ ماوەترین موفتی ئاستانە چوار سەدەو نیو لەمەو پێش دەریكرد بەرامبەر بە ئێزیدییەكان.

قڕ كردنی ئێزیدییەكان لە ساڵی 224ی كۆچییەوە , لە سەردەمی خەلیفە موعتەسەمی عەباسییەوە دەستی پێكرد, وەلێ فتوای ئەبو سعودی عەمادی لە ساڵی 1560 رەوا□تی ئاینی پێ بەخشی و رەوا□تی دا بە قڕ كردنەكە لە پۆششی ئایندا, ئەم فتوایە بوە هەوێنی دەیان فەرمانی مەرگ, چڕترینیان فەرمانەكانی قڕكردنەكانی سەدەی نۆزدە بوو , سەدەیەكی پڕ نەهامەتی و كارەسات بوو بۆ ئێزیدییەكان , ئەم فەرمانانە تەنها خەلیفە و پاشا توركی□كان پ□ی ه□ن□ستان ,لە ساڵانی 1832 و 1834 پاشای كۆرەی رەواندز و فەرمانی بەدرخان بەگ لە ساڵی 1844 لە ناو فەرمانە زۆرو زەبەنەكاندان, بۆیە لە بەر رۆشنایی و ئاوێنەی تاوانەكانی داعشدا, دەبێت بە پێگەی كەسایەتی ئەو كەسایەتیانەدا بچینەوەو لە دادگای مێژوودا دادگایی بكرێنەوە,

راست□ ه□ر مر□ۋ□ك ل□ م□ژوودا مر□ۋ□كان ب□ ش□واز□ك د□يخو□نن□و□ .